

SPORDIPROGRAMM 2024–2027

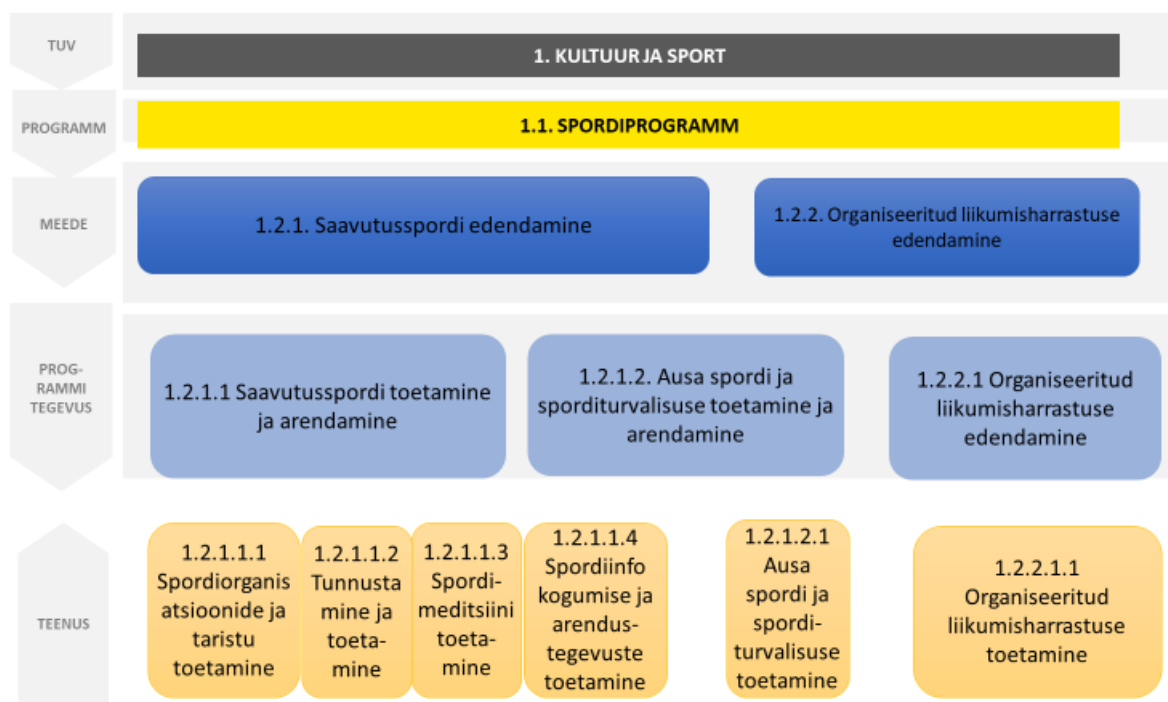
Tulemusvaldkond	Kultuur ja sport
Tulemusvaldkonna eesmärk	<p>Kultuuripoliitika eesmärk on kujundada loovust väärtustav ühiskond, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti, uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ning luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ja mitmekesise kultuuriruumi arenguks ning kultuuris osalemiseks.</p> <p>Spordipoliitika eesmärk on: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, rikka elukeskkonna loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.</p>
Valdkonna arengukava	Arengustrateegia „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“
Programmi nimi	Spordiprogramm
Programmi eesmärk	Tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.
Programmi periood	2024.–2027. aasta
Peavastutaja (ministeerium)	Kultuuriministeerium
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	

Sissejuhatus

Eestis on spordijuhtimine detsentraliseeritud ning eraõiguslike juriidiliste isikutena tegutsevad spordiorganisatsioonid on oma otsustes iseseisvad. Riigi ja kohalike omavalitsuste roll on õigusaktide, toetuste ja investeeringute kaudu luua spordiorganisatsioonidele tegutsemiseks ja elanikkonna liikumisharrastuse edendamiseks soodsad tingimused. Eesti spordipoliitika visiooni, üleriigilised eesmärgid ja prioriteetsed arengusuunad määrab kindlaks Riigikogus kinnitatud arengustrateegia „Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030“ (edaspidi „Sport 2030“). „Sport 2030“ kohaselt on sport ja liikumine kõikide demograafiliste ja sotsiaalsete sihtgruppide tegevuse tervistava, hariva, meelelahutusliku ja sotsiaalse toimega osa, mis mitmekesistab kultuuri ja noorsootööd ning panustab lõimumisse, tööhõivesse ja majandustegevusse.

Spordiorganisatsioonide roll on sporditegevuse sisuline korraldamine. Eestis ei tegutse ühtegi riiklikku spordiorganisatsiooni ega asutust. Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. 2021. a alates teostab Kultuuriministeerium Haridus- ja Teadusministeeriumi asemel Eesti Vabariigi nimel asutajaõigusi Spordikoolituse ja -Teabe SA-s ning 2022. aastast alates on Kultuuriministeerium Audentese Koolide SA riiklikuks partneriks, kellega on Kultuuriministeeriumil sõlmitud hankeleping, millega ostetakse andekate noorsportlaste koolitus- ja treenimisteenust. Spordi katusorganisatsioon on Eesti Olümpiakomitee (edaspidi EOK), millel on 01.01.2023 seisuga 123 liiget, sh 68 spordialaliitu, 20 üleriigilist spordiühendust, 19 piirkondlikku liitu ja 16 füüsilist isikut.

„Sport 2030“ on kõikide spordivaldkonna tegevuste kavandamise alus. Spordivaldkonna riiklike tegevuste elluviimise eest vastutab Kultuuriministeerium ning tegevused ja teenused kavandatakse spordiprogrammis. Spordivaldkonna eesmärgid saavutatakse mitmete teiste valdkondade eest vastutavate ministeeriumide, kohalike omavalitsuste ning era- ja kolmanda sektori tegevuste elluviimise koosmõjus. Spordiprogrammi tegevustes ja teenustes kajastuvad ka Tehvandi Spordikeskuse, Jõulumäe Tervisespordikeskuse, Spordikoolituse ja -Teabe Sihtasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isiku Eesti Kultuurkapitali spordiga seotud tegevused, ressursid ja pakutavad teenused.

Joonis 1. Spordiprogrammi struktuur

Programmi juhtimiskorraldus

Spordiprogrammi koostamise ja elluviimise eest vastutab ning seiret koordineerib Kultuuriministeerium spordi asekanstleri juhtimisel. Ministeerium kavandab programmi eesmärgid lähtuvalt strateegiast „Sport 2030“ kooskõlas strateegia „Eesti 2035“ pikaajaliste sihtidega. Elluviidavad tegevused ja prioriteedid lähtuvad Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist, on kooskõlas riigi eelarvestrateegia protsessiga nelja aasta lõikes ning täpsustatakse ühe aasta lõikes riigieelarve protsessi raames. Kultuuriministeerium uuendab programmi igal aastal ja pikendab seda ühe aasta võrra, tagades kooskõla riigi eelarvestrateegia perioodi ja riigieelarveliste vahenditega. Poliitika kujundamisel toetatakse Eesti Spordiregistri andmetele.

Strateegiadokumendi „Sport 2030“ kohaselt koostab ja esitab Kultuuriministeerium alates 2016. aastast igal aastal Vabariigi Valitsusele ning Riigikogule ülevaate strateegia elluviimisest.

Kultuuriministeeriumi rahastatavate tegevuste ehk spordiprogrammi rakendamisest annab Kultuuriministeerium aru Rahandusministeeriumile ja Riigikontrollile esitatavas iga-aastases Kultuuri ja spordi tulemusaruandes. Peale riigieelarve kinnitamist Riigikogus ja riigieelarve vahendite täiendavat liigendamist Vabariigi Valitsuses, avalikustatakse ministri kinnitatud programmid ministeeriumi veebilehel.

Programmi eesmärk, määdikud ja eelarve

Programmi eesmärk tuleneb „Sport 2030“ peamisest eesmärgist: liikumisel ja spordil on oluline ja kasvav roll eestimaalaste elujõu edendamisel, elukeskkonna rikkuse loomisel ning Eesti riigi hea maine kujundamisel.

Spordiprogrammi eesmärk täpsustab Kultuuriministeriumi rolli: tagatud on toimiv spordikorralduse süsteem lähtuvalt Euroopa spordi mudelist.

Tulemusvaldkonna ja programmi määdikud

Määdik, sh allikas	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Liikumisharrastusega regulaarselt (2x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal 16–64 vanusegrupist, % <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	45,2 (2022)	50	Ei määdeta	56	Ei määdeta
Harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	193 274 (2022)	204 000	208 000	212 000	216 000
Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate 5–19 aastaste noorte osakaal kogu vanusegrupist, % <i>Allikad: Eesti spordiregister, Statistikaamet</i>	52 (2022)*	59,5	61	62,5	64
Treenerikutsete arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	4006 (2022)	4050	4100	4150	4200

* Näitaja arvutamise aluseks on Statistikaameti rahvaarv vanusegrupis 1. jaanuar 2022 ja klubides sporti harrastavate noorte arv 31. detsember 2022. aasta seisuga.

Programmi eelarve

KULUDE JA INVESTEERINGUTE JAOTUS MEETMETE JA PROGRAMMI TEGEVUSTE VAHEL (eur)	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve	2027 eelarve
Spordiprogramm	46 467 238	46 547 638	46 712 088	46 889 238
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	3 247 423	3 247 423	3 247 423	3 247 423
Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine	3 247 423	3 247 423	3 247 423	3 247 423
Saavutusspordi edendamine	43 219 815	43 300 215	43 464 665	43 641 815
Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine	279 403	279 403	279 403	279 403
Saavutusspordi toetamine ja arendamine	42 940 412	43 020 812	43 185 262	43 362 412

Olukorra lühianalüüs

Spordi riikliku andmebaasi (spordiregister) kohaselt oli Eestis 2022. aastal 2899 spordiorganisatsiooni, 486 spordikooli, 193 274 organiseerunud harrastajat ja 4006 treenerikutsega treenerit.

Eestis on hea ja toimiv spordiorganisatsioonide võrgustik, spordiregister, mis võimaldab teha faktidel põhinevat spordipoliitikat ning Euroopa üks paremaid treenerite kutsekvalifikatsiooni süsteeme.

EOK liikmeskonda kuuluvate spordialaliitude peamine eesmärk, mis haakub otseselt ka „Sport 2030“ eesmärkidega, on Eesti sportlaste ja võistkondade tulemuslik ning väärikas esindatus rahvusvahelistel tiitlivõistlustel. Tagamaks saavutusspordi arendamiseks soodsaimat keskkonda, on Kultuuriministeerium alates 2015. aastast läbi viinud spordireformi, mille käigus on oluliselt korrastatud spordi rahastamise aluseid. Spordi rahastamise korrastamisega jätkatakse. Spordireformiga seonduvalt käivitati 2019. aastal koostöös EOK-ga Team Estonia projekt, mille eesmärk on tagada kõikidele olümpiamängude ja maailmameistrivõistluste (OM distsipliinidel) esikümne potentsiaaliga sportlastele piisav ettevalmistus ning osalemine tiitlivõistlustel koos kvaliteetsete tugiteenustega. Järgmine samm on koostöös Eesti Kultuurikapitaliga spordi ja kehakultuuri sihtkapitali ümberkujundamine valdavalt liikumisharrastuse projektide toetamiseks ja tippspordi rahastamise osakaalu vähendamiseks.

2022. aastal võideti rahvusvahelistel tiitlivõistlustel 39 spordialaga kokku 326 medalit – 93 kulda, 101 hõbedat ja 132 pronksi. 30 medalit (9%) võideti olümpiakavas olevatelt võistlusaladelt.

„Sport 2030“ üks neljast suurest eesmärgist on see, et valdav osa elanikest liigub ja spordib. Liikumisharrastajate osakaal Eestis oli 2022. a 45,2%, 2020. aastal 45,2% ja 2018. aastal 41,2% (Rahvastiku Tervisekäitumise Uuring). Kultuuriministeeriumi tellitud ja 2022. aastal avalikustatud Eesti suurimast liikumisuuringust selgub, et nii täiskasvanutest kui ka lastest üle poole liigub endiselt liiga vähe – iga päev ei liigu piisavalt 57% õpilastest ja 58% täiskasvanutest. Uuring tõestas samas ka selgelt, et aktiivne eluviis toetab märkimisväärselt tervist ja heaolu – aktiivsed lapsed ning täiskasvanud on õnnelikumad ja rõõmsameelsemad ning edukamad õppimises ja keskendumises.

Probleemiks on laste puudulikud liikumisharjumused. Maailma Terviseorganisatsioon WHO soovib liikuda vähemalt 60 minutit päevas, kuid Eesti lastest ei liigu piisavalt 75% (Liikumisuuring 2022). Suure tõenäosusega jäävad nad ka täiskasvanuna väheaktiivseks. Samuti on suur probleem laste ülekaalulisus: iga neljas 1. klassi laps ja iga kolmas 4. klassi laps on ülekaaluline või rasvunud, keskmine kehakaal on tõusnud juba viimased 20 aastat (Euroopa laste rasvumise seire, TAI 2018/19). „Sport 2030“ strateegia raames on seatud eesmärk, et 2030. aastaks on Eesti jõudnud liikumisaktiivsuses Põhjamaade tasemele.

Liikumisharrastuse reformi elluviimise ühe sammuna asutas Eesti Olümpiakomitee 2022. aastal Sihtasutuse Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, mille eesmärk on liikumisharrastuse keskse juhtimise ja arendamise kaudu luua lisandväärtust spordiorganisatsioonidele ja edendada valdkondadeülest koostööd.

Viimastel aastatel on jõudsalt kasvanud harrastajate arv spordiklubides ja spordikoolides. Kui 2012. aastal oli harrastajana märgitud 130 839 inimest, siis 31.12.2022 seisuga oli see arv 193 274. Spordiklubides ja spordikoolides sporti harrastavate 5–19aastaste noorte osakaal kogu vanusegrupist moodustas 2022. aastal 52%. Spordiorganisatsioonide (sh spordiklubide) arv on kasvanud 2899 organisatsioonini (sisaldab nii tegutsevaid kui ka mittetegutsevaid organisatsioone¹) ja ületab seega 2022. a seatud sihttasut, mis oli 2700. Nende andmete põhjal saab järeldada, et liikumisaktiivsuse kasvu ei suudeta tagada vaid organiseeritud sportimise korraldamisega.

Spordiaususe valdkonnas on peamine asutus sihtasutus Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus (edaspidi EADSE). 2020. aasta lõpus sõlmis Kultuuriministeerium EADSE'ga halduslepingu täitmaks spordivõistlustega manipuleerimise vastases võitluses kontaktpunkti rolli. 2022. aastal tellis Kultuuriministeerium kokkuleppemängude teemal kaks uuringut: kokkuleppemängude Eestis leviku uuringu ning Eesti seaduste analüüsi kokkuleppemängude karistamise vaatest. Uuringu tulemused ja järeldused on oluline sisend ministeeriumidele poliitika kujundamiseks ja õigusaktide muutmiseks ning Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutusele rakenduslike tegevuste elluviimiseks. Kokkuvõttes võime tõdeda, et leviku uuring toob välja, et kokkuleppemängud ei ole praegu Eestis suur probleem, aga uuringu tutvustusüritusel osalenud ekspertide hinnangul on, mistõttu sportlaste teadlikkuse ja hoiakute kujundamisega peab tegelema. Hoiakuid saab ennekõike muuta koolituste kaudu. Kui koolitatuid on vaid viiendik, nagu uuring näitas, peegeldub vähene teadmine ilmselt ka hoiakutes ja valmiduses kokkuleppemängudest teavitada. Selle juures peaks suurt rolli hakkama kandma Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutuse 2022. aasta novembris tutvustatud uus kokkuleppemängude e-platvorm, mille abil peaks koolitus jõudma suurema osani sihtrühmast. Eesmärk peaks olema, et kui mitte kõik, siis vähemalt väga suur osa koondise, meistriliiga või esiliiga tasemel tegutsevatest palluritest, treeneritest ja kohtunikest oleks järjepidevalt kokkuleppemängude teemal koolitatud.

Eestis toimub igal aastal sadu spordiüritusi, mis lisaks kohaliku elu rikastamisele ja meelelahutuse pakkumisele omavad mõju ka Eesti ja piirkonna majandusele. Rahvusvahelistest võistlustest toimuvad 2023. a traditsiooniks kujunenud Tallinna Ironman, Rally Estonia, Tallinna Maraton ning mitmed teised võistlused. Rahvusvaheliste võistluste korraldamist Eestis toetavad riik, kohalikud omavalitsused, erasektor ja ka spordiorganisatsioonid ise. Riik ja kohalikud omavalitsused on loonud hea taristu rahvusvaheliste võistluste korraldamiseks. Eesti spordiorganisatsioonid on läbi aegade korraldanud kõrgetasemelisi rahvusvahelisi spordivõistlusi väga heal tasemel ning sel põhjusel pakutakse Eestile ka järjest enam võimalusi korraldada kõrgetasemelisi spordivõistlusi erinevatel spordialadel.

¹ Spordiorganisatsioon on mittetegutsev, kui ta on vastava info edastanud Eesti spordiregistrile.

Meede 1. Saavutusspordi edendamine

Eesmärk: Eesti on rahvusvahelisel tasandil tulemuslikult ja väärikalt esindatud.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Täiskasvanute tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	34 (2022)	36	36	38	40
Täiskasvanute tiitlivõistlustel mitte olümpiamängude distsipliinidel ja spordialadel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	402 (2022)	260	260	260	280
Noorte ja juunioride tiitlivõistlustel olümpiamängude distsipliinidel saavutatud kohad 1–10 <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	139 (2022)	86	86	86	86
Täiskasvanute tiitlivõistluste finaalturniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	1 (2022)	1*	3	1	3
Noorte ja juunioride tiitlivõistluste finaalturniiridel osalenud suurekoosseisuliste võistkondade arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	1 (2022)	4	4	4	4
Eestis läbiviidud rahvusvaheliste tiitlivõistluste arv <i>Allikas: Eesti spordiregister</i>	38 (2022)	40	40	40	40

* 2024. aasta on olümpiamängude aasta ning sel aastal ei toimu eraldi suurekoosseisulistele sportmängude võistkondadele Euroopa ega maailmameistrivõistlusi. Arvestades Euroopa-sisest konkurentsi olümpiakohtadele ei ole Eesti võistkondade osalemine hetke olukorda arvestades realistlik.

Tegevus 1.1. Saavutusspordi toetamine ja arendamine

Eesmärk: Tagatud on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline keskkond saavutusspordi arendamiseks.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Riigi sihtasutuste sporditaristu on rahvusvahelisel tasemel <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>	Ei (2022)*	Ei*	Ei*	Ei*	Jah
Toetatavate kõrgema kategooria treenerite brutopalka suhe Eesti keskmisesse palka <i>Allikad: Kultuuriministeerium, Rahandusministeerium</i>	0,6 (2022)	1,00	1,00	1,00	1,00

*Ei ole võimalik korraldada laskesuusatamise MMi 2027. aastal.

Tegevuse kirjeldus

Saavutusspordi poliitika kujundamine ja toetamine ning tingimuste loomine spordiga tegelemiseks on Kultuuriministeeriumi spordivaldkonna peamine roll ja ülesanne. Spordialaliitude, -klubide ja -koolide ning teiste spordiühendustega on Eestis toimiv spordikorraldus, mis tagab võimalused nii noortele kui ka täiskasvanutele harrastus- või tippspordiga tegelemiseks. Ajakohastatud sporditaristu kaudu luuakse kõikjal Eestis tingimused nii saavutusspordi arenguks kui ka liikumisharrastusega tegelemiseks. Tegevuse kaudu toetatakse riiklikult spordiorganisatsioonide harrastus-, tipp- ja noortespordi arendamist, rahvusvaheliste spordiürituste korraldamist, antakse investeringutoetusi uute spordirajatiste ja lähiliikumispaikade ehitamiseks ning olemasolevate ajakohastamiseks.

Arenguvajadused

Team Estonia on 2018. aastal Eesti Olümpiakomitee poolt ellu kutsutud Eesti tippspordi edendav projekt, mille eesmärk on läbi sportlaste toetamise ja neile igakülgse ettevalmistuse tagamise olümpiamängudel ja teistel rahvusvahelistel tiitlivõistlustel medalite võitmine. Selleks, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid maailmas jätkuvalt konkurentsivõimelised on vaja jätkuvalt oluliselt suurendada võrreldes praegusega taustajõudude ja tugiteenuste mahtu ja kvaliteeti, suurendada tiitlivõistluste-eelsete treeninglaagrite ja treeningpartnerite arvu, tõsta treenerite igapäevast kaasatust nii ettevalmistavas faasis kui ka tiitlivõistlustel ning suurendada spordialaliitude võimekust regulaarselt tegeleda ja toetada erinevaid andekaid sportlasi ja võistkondi.

Kutsega treenerite arv, olles püsinud aastaid stabiilsena, on teinud viimastel aastatel suure hüppe, kasvades 4006ni. Suurt rolli on selles mänginud treenerite pidev riiklik toetamine, eriti kriisi ajal. Treeneritele väärilise töötasu tagamine on üks prioriteetseid valdkonna eesmäärke. Jätkuvalt on eesmärk viia toetatavate kõrgema kategooria (vähemalt 5. kutsetase) treenerite brutopalgaga suhte Eesti keskmise palgani. Lisaks tuleb arvestada, et viimastel aastatel on tõusnud toetust saavate treenerite arv, mistõttu tuleb hakata järgnevatel aastatel tõstma riigi poolt toetatavate treeningtundide arvu tagamaks, et spordiklubidele ei langeks liiga suurt koormust. Selleks, et nõudlusele vastata, otsustas Vabariigi Valitsus anda 2023. aastaks treenerite tööjõukulu toetusmeetmesse täiendavaid vahendeid, mille abil oli võimalik tõsta toetatavate treeningtundide piirmäära 1,35 miljonini. 2023. aastaks esitati taotlusi 1,376 miljoni treeningtundi katmiseks, mis näitab, et vajadus toetatavate treeningtundide piirmäära tõsta on endine. Kui keskmise palgani jõudmiseks 2024. aastal oleks pidanud riigieelarvesse leidma ligikaudu 4,5 miljonit eurot lisavahendeid, siis arvestades Eesti Panga viimast majandusprognoosi² tuleb juba 2025. aastal keskmise palgani jõudmiseks leida riigieelarvesse täiendavalt 6,4 miljonit eurot, sest arvestada tuleb lisaks pidevalt tõusva keskmise palgaga ka suureneva nõudlusega treeningtundide tasustamiseks.

Kultuuriministeerium on Tehvandi Spordikeskuse SA üks asutajatest ja Jõulumäe Tervisespordikeskuse SA ainuasutaja. Tehvandi Spordikeskuse SA koosseisu kuulub Tehvandi Spordikeskus Otepääl, Kääriku spordikeskus Käärikul ning Tartumaa Tervisespordikeskus Elvas. Riik on läbi aegade arendanud eelpool nimetatud keskusi ning kujundanud nendest kõrgel tasemel rahvusvaheliselt tunnustatud mitmekesised treening- ja võistluskeskused nii saavutussportlastele kui harrastussportlastele. Selleks, et olla atraktiivne ja konkurentsivõimeline võrreldes teiste riikidega, on vaja keskusi jätkuvalt arendada. Jõulumäe Tervisespordikeskuses on vaja kaasajastada tänaseks amortiseerunud peahoone ja infrastruktuur, ehitada multifunktsionaalsed spordimaja, väikemajade kompleks, arendada välispordiobjekte ning laiendada asfaltkattega liikumist rada. Selleks, et Tehvandi spordikeskuses tagada valmisolek korraldada rahvusvahelisi talispordivõistlusi sõltumata ilmast ning pikendada võistluste ja laagrite hooaega, on vaja jätkuvalt panustada kunstlume tootmisvõimekuse tõusule ja taristu arendamisse. Rajamist ootab tugiteenuste keskus, telepildi tootmise ala ja parkimisvõimaluste parendamine ja ehitus, mis kõik on eelduseks, et 2027. a oleks Tehvandi spordikeskuses võimalik korraldada laskesuusa MMi. Lisaks on vaja laiendada peamaja/hotelli. Tartumaa Tervisespordikeskus on olnud läbi aegade oluline koht laskespordiga tegelemiseks, kuid sealne taristu on amortiseerunud ning vajab uuendamist. Samuti on oluline parandada piirkonnas tingimusi liikumisharrastusega tegelemiseks.

Kultuuriministeerium toetab kahe toetusmeetme kaudu rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamist. Samas on viimasel ajal toimunud võistlusi, mis on olnud riigile olulised, aga mida ei ole olnud võimalik toetada olemasolevatest meetmetest. Need sündmused vajavad individuaalset lähenemist ja selliseid võistlusi on toetatud Vabariigi Valitsuse reservist. Sellisteks võistlusteks on olnud näiteks Rally Estonia ja meeste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaaltorniiri alagrupi mängude korraldamine Eestis 2021. aastal ja naiste võrkpalli Euroopa meistrivõistluste finaaltorniiri alagrupi mängude korraldamine Eestis 2023 ning Rally Estonia korraldamine 2023. aastal. Oluline on jätkata rahvusvaheliste võistluste regulaarset toetamist Kultuuriministeeriumi kahest meetmest. Uue meetmena rakendub 2024. aastast spordi suursündmuste toetamine mahus 3 mln eurot aastas.

² <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-majandus-visa-taastuma-26092023>

Puuetega inimeste liikumisharrastuse ning spordiga tegelemise tingimuste parandamiseks on vajalik luua valdkondade eest vastutavatele organisatsioonidele head tingimused, et neil oleks võimalik viia ellu valdkonna jaoks olulisi muudatusi ning tegeleda arendustööga. Praegu on probleem puuetega inimeste integreerimine tavapärasesse liikumisharrastusse ning spordisüsteemi, mis on vajalik erinevatele ühiskonnagruppidele võrdsete tingimuste loomiseks ühiskonnaelus osalemiseks. Tuleb suurendada puudega inimeste nähtavust spordis ning käsitleda neid alati tavahiskonna osana.

Lähiaastatel tuleb leida lisavahendeid, et jätkata multifunktsionaalsete, aasta ringi kasutatavate jalgpalli sisehallide rajamise meetmega. Hallide rajamise peamine eesmärk on tagada kohalikule elanikkonnale mitmekesised sportimisvõimalused, perspektiivis kõikides maakonnakeskustes. Tänapäevaks on hallid rajatud Haapsalus, Pärnus, Raplas, Tartus ja Viljandis. Rajamisel on hall Kuressaares, Narvas, Paldiskis, Rakveres ja Viimsis. Halli rajamisest on muutunud finantsolukorra tõttu loobunud Jõgeva ja Jõhvi kinnitades oma soovi hall rajada kunagi tulevikus ning toetust ei ole seni pakutud Hiiumaale, Põlvamaale, Valgamaale, Võrumaale.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- Lähiaastatel on jätkuvalt vaja suurendada Team Estonia toetust, et Eesti sportlased ja võistkonnad oleksid rahvusvaheliselt konkurentsivõimelised.
- Perioodil 2024.– 2027. jätkatakse treenerite tööjõukulu toetuse eraldamist. Aastatega suureneb treenerite arv, laste arv spordiklubides ja sellest tulenevalt ka treenerite poolt antavate treeningtundide maht. On võetud eesmärk, et toetatud täiskohaga töötavate treenerite palk peaks olema võrdne Eesti keskmise palgaga ning sellest tulenevalt on vaja lähiaastatel suurendada toetuse mahtu.
- Koostöös EOK-ga analüüsitakse programmi perioodil rahvusvahelise või riikliku tähtsusega spordiobjektide olemasolu ja seisukorda. Riik aitab vajadusel finantseerida ka spordiobjekte, mis on kohaliku tähtsusega, kui selleks on mõjusad regionaalpoliitilised argumendid ning tagatud on omavalitsuse kaasfinantseering. Riigi asutatud sihtasutustest on oluline investeerida Jõulumäe Tervisespordikeskuse, Tehvandi Spordikeskuse ja Tartumaa Tervisespordikeskuse arendamisse, et tagada kõrgel tasemel treeningtingimused meie sportlastele Eestis.
- Jätkatakse Eestis toimuvate rahvusvaheliste spordivõistluste korraldamise toetamist. Sealhulgas toetatakse ka võistlusi, mis on laiemalt Eestile olulised ja omavad olulist majanduslikku ning sotsiaalmajanduslikku mõju.
- Jätkatakse puuetega inimeste spordi katusorganisatsioonide võimaluste parandamisega, et kaasata rohkem puuetega inimesi liikumisharrastusse ja võimaldada parimatel sportlastel tegeleda tippspordiga. Lisaks töötatakse üheskoos partneritega selle nimel, et Riigikantselei poolt tellitud ligipääsetavuse rakkerühma lõpparuande ettepanekuid võimalikult suures mahus ellu viia.

Tegevus 1.2. Ausa spordi ja sporditurvalisuse toetamine ja arendamine

Eesmärk: tagatud on ausat sporti ja sporditurvalisust toetav keskkond

Tegevuse moodsikud

Moodsiku nimi	Algtase (viimane algtase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Kokkuleppemängudes osalemine ja teadlikkus teiste osalemisest <i>Allikas: kokkuleppemängude leviku uuring</i>	9% (2022)	Ei moodsik	≤ 9%	Ei moodsik	Ei moodsik
Kokkuleppemängude teemal koolitatus ja hoiakud kokkuleppemängude kohta <i>Allikas: kokkuleppemängude leviku uuring</i>	54,5% (2022)	Ei moodsik	70%	Ei moodsik	Ei moodsik

Tegevuse kirjeldus

Tegevuse raames kujundab Kultuuriministeerium ausa spordi tagamise poliitikat ja toetab Eesti Antidopingu ja Spordieetika SA (EADSE) tegevust. EADSE põhikirjalised eesmärgid on edendada Eestis diskrimineerimisvaba, eetilist ja ausat sporti, sh aidata kaasa:

1. dopingu kasutamise ennetamisele;
2. spordivõistlustega manipuleerimise ennetamisele;
3. diskrimineerimise, väärkohtlemise, ahistamise jm ennetamisele spordis;
4. spordivõistlustel osalejate turvalisuse tagamisele;
5. muude spordis esinevate spordi ausust ohustavate probleemide lahendamisele.

Nimetatud valdkondi reguleerivad mitmed konventsioonid, millega Eesti on liitunud. Kultuuriministeeriumi peamine roll on antud konventsioonide töörühmades Eesti huvide kaitsmine ja siseriiklikult konventsioonide põhimõtete ning kohustuste täitmise tagamine.

Kokkuleppemängude ja spordis väärkohtlemise vastase võitlusega ei tegele praegu otseselt ükski organisatsioon. Kokkuleppemängude vastases võitluses juhivad riigid Euroopa Nõukogu konventsioonist spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta. Eesti allkirjastas konventsiooni 2016. aastal, kuid ei ole seda veel ratifitseerinud. Küll aga on Eesti liitunud nn Kopenhaageni grupiga, mis on kokkuleppemängude vastase võitluse riiklike platvormide ühine mitteametlik töörühm. Väärkohtlemise vastases võitluses spordi valdkonnas eraldiseisvat rahvusvahelist lepingut ei ole. Spordivaldkond lähtub oma tegevustes laste kaitset seksuaalse ärakasutamise ja seksuaalse kuritarvitamise eest käsitlevast Euroopa Nõukogu konventsioonist, Euroopa Nõukogu naistevastase ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioonist, ÜRO lapse õiguste konventsioonist ning Eestis kehtivatest õigusaktidest ja regulatsioonidest.

Arenguvajadused

- EADSE asutamisest alates on järjest erinevaid võimekusi, nt uurimisvõimekus ja koolitussüsteem arendatud, kuid viimaste aastate väärkohtlemise juhtumid on tõstatanud vajaduse 2024.–2027. aastatel uurimisvõimekuse tugevdamiseks, kas läbi täiendava uurija palkamise või õigusliku toe välja arendamise. Lisaks võib tekkida vajadus pakkuda ohvritele hingelist tuge, millele tuleks senisest süsteemsemalt läheneda. Seetõttu võib EADSE vajada senisest suuremat rahalist toetust.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused:

- EADSE arendab uurimisvõimekust, sh „tarka testimist“ ja väärkohtlemise valdkonnas töötab väärkohtlemise ohvritele toepakkumiseks välja süsteemse lähenemise.
- Eesti allkirjastas Euroopa Nõukogu konventsiooni spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta 2016. aastal, kuid ei ole veel seda ratifitseerinud. Lähtudes Euroopa Liidu (EL) aluslepingutest peab oma liikmesriikidele konventsiooni ratifitseerimise loa andma EL, kuid protsess on jäänud seisma ühe EL-i liikmesriigi vastuseisu tõttu. Siiski on võimalik, et 2024.–2027. aastatel EL loa annab, misjärel tuleb Eestil Euroopa Nõukogu konventsiooni spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitluse kohta ratifitseerimisprotsessiga edasi liikuda.
- Ennetamaks kokkuleppemänge, väärkohtlemist ja teisi spordieetikaga seotud küsimusi tuleb tegeleda kogu spordivaldkonnale kehtivate spordieetika reeglite või reeglite raamistiku loomisega sarnaselt juba täna kehtivatele dopinguvastastele reeglitele.

Meede 2. Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

Eesmärk: liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Liikumisharrastusega regulaarselt (4x nädalas 30 min) tegelevate inimeste osakaal, % 16–64 vanusegrupist <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	18,3 (2022)	23	Ei mõõdeta	25	Ei mõõdeta

Tegevus 2.1 Organiseeritud liikumisharrastuse edendamine

Eesmärk: liikumisharrastust edendav võrgustik ja liikumist soodustav keskkond on loodud.

Tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi		Algtase (viimane teadaolev tase)	Sihttase 1 (2024)	Sihttase 2 (2025)	Sihttase 3 (2026)	Sihttase 4 (2027)
Maakonna spordiliitude liikumisharrastusürituste osaluskordade % elanikkonnast (va Tallinn) <i>Allikas: Kultuuriministeerium</i>		8,3 (2021)	13	15	17	19
Liikumisharrastusega tegelemine 2 või enam korda nädalas vanusegrupis 55-64a, % <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>		36,9 (2022)	42	Ei mõõdeta	48	Ei mõõdeta
11-15 aastased, kes on 5 või enamal päeval nädalas vähemalt üks tund mõõdukalt kehaliselt aktiivsed, % <i>Allikas: Tervise Arengu Instituut</i>	11-aastased	49,9 (2022)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	57	Ei mõõdeta
	13-aastased	39,3 (2022)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	50	Ei mõõdeta
	15-aastased	36,7 (2022)	Ei mõõdeta	Ei mõõdeta	47	Ei mõõdeta

Tegevuse kirjeldus

Kultuuriministeeriumi otsene vastutus ja roll inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisel on organiseeritud liikumisharrastuse, noorte huvihariduse/noortesporti (spordialaliidud/spordiklubid) arendamine ning sporditaristu ja sportimiseks/liikumisharrastuseks soodsa õigusruumi loomine. Tegevuse raames rakendatakse regionaalsete maakondlike spordikeskuste toetusmeedet ja toetatakse terviseradade võrgustiku arendamist. Poliitikakujundamises edendatakse inimeste liikumisaktiivsuse tõstmisega seotud valdkondade vahelist koostööd ning puuetega inimeste suuremat kaasatust liikumisharrastusse.

Arenguvajadused

Kultuuriministeeriumi ülesanne on tagada elanikele võimalikult head tingimused organiseeritud liikumisharrastusega tegelemiseks, mis on üks oluline osa elanikkonna liikumisaktiivsuse suurendamisest. Eesti inimeste liikumisaktiivsuse suurendamiseks on vajalik tõhusam valdkondadeülene koostöö, et aidata erinevate valdkondade tegevused omavahel kooskõlla viia ning seeläbi võimaldada terviklikumat ning efektiivsemat lähenemist liikumisaktiivsuse probleemi lahendamisel. Vajalikud on valdkondadeüleised

kokkulepped, mille elluviimiseks on olemas ühine nägemus ning tegevuskava.

Eesti Kultuurkapitali rahalised vahendid oleks vaja vabastada liikumisharrastuse ja teiste projektipõhiste liikumis- ja sporditegevuste jaoks, et kujundada Eesti Kultuurkapitalist peamine fond, mille kaudu rahastab riik liikumisharrastuse projektipõhiseid üritusi, rohujuuresandide sporti jt samasisulisi projekte. Praegune probleem on tippspordi püsirahastuse suur osakaal (ligikaudu 1,2 mln eurot) Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapitali eelarvest.

Oluline on panustada senisest tugevamalt koolilaste kehalise aktiivsuse edendamisse. Laste kehaline aktiivsus on madal nii koolipäeva jooksul kui ka nädalavahetustel. 2021. aastal Eesti Olümpiakomitee poolt käivitatud "Sport Koolis" projekti eesmärgiks on tekitada esimese kooliastme lastes huvi sportimise vastu läbi selle, et nad saavad koolipäeva raames erinevaid spordialasid katsetada. Projekt on koolide ja lastevanemate poolt väga hästi vastu võetud, kuid piiratud vahendite tõttu on sellega liitunud vaid 27 kooli I klassid. Lisaks on tähtis toetada Liikumislabori tööd Liikuma Kutsuva Kooli projekti laiendamisel, et see jõuaks kõikidesse koolidesse ja neljandasse kooliastmesse. Samuti on oluline sarnane projekt viia lasteaedadesse.

Lähiaastatel on vaja lisavahendeid, et jätkata regionaalsete tervisespordikeskuste olme- ja teenindushoonete rajamise toetusmeetmega. 2023. aastal ühekordse meetme, mahuga 3 miljonit, raames läbiviidud taotlusvooru esitati 19 taotlust ning rahastati 7 projekti. Samas on teada, et osad olme- ja teenindushoone rajamisest huvitatud regionaalsed tervisespordikeskused jätsid eelarve kitsikuse tõttu taotluse esitamata.

Programmiperioodi olulisimad tegevussuunad ja uued algatused

- Koostöös kohalike omavalitsustega jätkub maakondade spordiliitude kui kohaliku tasandi liikumisharrastuse eest vastutavate organisatsioonide arendamine ja võimestamine. Riik panustab tegevustoetuste kaudu koostöös kohalike omavalitsustega maakondade spordiliitude tegevusse, kes pakuvad teenuseid kohalikule elanikkonnale.
- Jätkub regionaalsete tervisespordikeskuste edasiarendamine perioodil 2023-2026, mille raames toetatakse kuni kahte tervisespordikeskust igas maakonnas.
- Liikumisaktiivsuse probleemi lahendamiseks on Kultuuriministeerium panustanud rahvastiku tervise arengukava loomisesse, mille üheks osaks on toitumise ja liikumise roheline raamat. Rohelise raamatu kinnitamise järgselt Vabariigi Valitsuses panustab Kultuuriministeerium rohelises raamatus kirjeldatud meetmete elluviimisesse.
- Liikumisharrastuse valdkonna juhtimise tõhustamine ja koostöö parendamine spordiorganisatsioonide ning kohalike omavalitsustega. Selleks loodi 2022. aastal Liikumisharrastuse kompetentsikeskus, kelle tööd Kultuuriministeerium igakülgsest toetab. Järgnevatel aastatel on kompetentsikeskuse ülesandeks eelkõige toimiva koostööformaadi väljatöötamine partneritega ja liikumisharrastuse valdkonna organisatsioonide töö tõhustamine.
- Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium leppisid kokku liikumisaktiivsuse edendamise tegevuskava koostamises aastateks 2023 – 2026. Tegevuskava on praktiline dokument, mis sätestab konkreetsed tegevused kolme ministeeriumi valitsemisalas järgmise nelja aasta jooksul ja aitab kaasa liikumisaktiivsuse tõusule Eestis.